

MONOGRAFIE PRAWNICZE AKADEMII LEONA KOŹMIŃSKIEGO
HISTORIA PRAWA

Zygryd Rymaszewski

**Z badań nad funkcjonowaniem
sądów prawa polskiego
w średniowieczu**

**CZYNNOŚCI
WOŹNEGO
SĄDOWEGO**

Spis treści

Wykaz źródeł z oznaczeniem skrótów stosowanych w pracy	13
Inne skróty	17
Wstęp	19
Część I. CZYNNOŚCI URZĘDOWE WOŻNEGO	23
Rozdział 1. OBESŁANIE	25
Rozdział 2. WIZJA	35
1. Źródła	35
2. Rodzaje wizji	36
3. Kto dokonywał wizji	36
3.1. Woźny dany przez sąd z urzędu	37
3.2. Woźny dany przez sąd na prośbę zainteresowanych	39
3.3. Nie wiadomo, z czyjej inicjatywy woźny dokonuje wizji	39
3.4. Czy można było brać woźnego do wizji z pominięciem sądu	40
3.5. Asysta woźnego	41
3.6. Zastępcy woźnego przy wizji	44
4. Obligatoryjność wizji	44
5. Termin przeprowadzenia wizji	46
6. Miejsce wizji	47
7. Obecność stron	48
8. Czynności woźnego podczas wizji	50
9. Relacja z wizji	60
9.1. Kto składał relację	60
9.2. Termin złożenia relacji	60
Rozdział 3. POZYWANIE	63
1. Uwagi wstępne	63
2. Czy i od jak dawna woźny uczestniczy w pozywaniu	64
3. Czy tylko woźny dokonywał pozywania	67
4. Czy każdy woźny mógł dokonywać pozywania	72
5. Kto dawał woźnego	75

Czynności woźnego sądowego

6. Czy woźny doręczał wszelkie pozwy	81
7. Woźny przy poprawianiu (<i>melioracio</i>) pozwu	83
8. Woźny przy postępowaniu mandatowym	85
9. Od kogo woźny otrzymywał pozew	88
9.1. Pozew pisemny	88
9.2. Pozew ustny	91
10. Miejsce uskuteczniania pozwu	94
10.1. NZ	94
10.2. Statuty wielkopolskie Kazimierza Wielkiego	94
10.3. Statuty małopolskie Kazimierza Wielkiego	95
10.4. Praktyka sądowa	96
11. Czas wykonania pozwania	102
12. Jak woźny wykonywał pozwanie	103
12.1. Uwagi wstępne	103
12.2. Czynności przy pozywaniu	103
13. Kto towarzyszył woźnemu przy pozywaniu	107
14. Zastępcy woźnego	110
15. Odpowiedzialność za pozywanie	119
16. Odmowa wykonania pozwania	120
17. Pozywanie – czynność niebezpieczna	121
18. Opłaty za pozywanie	123
19. Relacja z pozwania	124
19.1. Uwagi wstępne	124
19.2. Relacje składane na polecenie sądu	125
19.3. Woźny składa relację z własnej inicjatywy	125
19.4. Relacja woźnego składana z inicjatywy powoda	126
19.5. Relacja woźnego składana z inicjatywy pozwanego	128
19.6. Nie wiadomo, z czyjej inicjatywy woźny składa relację	129
19.7. Miejsce składania relacji	130
19.8. Forma relacji	131
19.9. Wpis relacji do ksiąg	132
19.10. Wiarygodność relacji	132
19.11. Śmierć woźnego	133
19.12. Waga relacji	134
Rozdział 4. WOŹNY PRZY PRZYSIĘDZE	136
1. Źródła	136
2. Udział woźnego przy składaniu przysięgi w sądzie	138
3. Udział woźnego przy składaniu przysięgi poza sądem	139
3.1. Z czyjej inicjatywy sąd przydzielał woźnego	140
3.2. Problem asysty woźnego	140

3.3. Zastępcy woźnego	141
3.4. Prawidlnik	142
4. Wzywianie do przysięgi	142
4.1. Od kogo wychodziła inicjatywa	142
4.2. Termin	143
4.3. Kogo woźny wzywał	144
5. Gdzie składano przysięgę	144
6. Czas składania przysięgi	146
7. Czynności woźnego w dniu składania przysięgi	147
7.1. Obecność	147
7.2. Przełożenie terminu	148
7.3. Odmowa składania lub wysłuchania przysięgi	149
7.4. Zarzuty pod adresem świadków	150
7.5. Inne przyczyny, dla których do przysięgi nie dochodziło	152
7.5.1. Ingerencja władzy	152
7.5.2. Złe sformułowanie usprawiedliwienia	152
7.5.3. Pozostałe okoliczności	153
7.6. Zwolnienie z przysięgi	154
8. Rota	156
9. Błąd przy przysiędze	159
10. Wielokrotna przysięga	160
11. Relacja woźnego z przebiegu postępowania „przysiężnego”	161
12. Odpowiedzialność woźnego	163
Rozdział 5. ARESZT	164
1. Czym był średniowieczny areszt	164
1.1. Rodzaje aresztu	165
2. Źródła	165
3. Terminologia	166
4. Kto dokonywał aresztu	167
5. Z czyjej inicjatywy woźny dokonywał aresztu	169
5.1. Woźny dany do aresztu z inicjatywy własnej sądu	169
5.2. Woźny dany przez sąd na prośbę zainteresowanego	170
5.3. Nie wiadomo, z czyjej inicjatywy woźny jest wysyłany do aresztowania	172
5.4. Czy można było brać woźnego z pominięciem sądu	172
5.5. Asysta	173
5.6. Areszt dokonywany przez zastępcę woźnego	175
6. Spory o miejsce dokonania aresztu	175
7. Areszt dokonywany w sądzie	176
8. Woźny w postępowaniu o wydanie chłopca	181
9. Areszt w innych sprawach	191

Czynności woźnego sądowego

9.1. Areszt w posiadłości osoby, której sąd woźnego przydzielił	192
9.2. Areszt w cudzej posiadłości	193
9.3. Areszt w innym miejscu	197
9.4. Miejsce aresztu nieznanne	197
10. Przedmiot aresztu	198
11. Lico, lice	201
11.1. Skutki licowania	203
12. Woźny przestrzegał prawa	204
13. Problem forum	204
Rozdział 6. CIAŻENIE	206
1. Charakterystyka źródeł. Rodzaje ciążenia	206
2. Ciążenie wynikające z umowy	207
3. Ciążenie urzędowe	208
4. Przebieg ciążenia	209
Rozdział 7. WWIĄZANIE	220
1. Rodzaje wwiązań	220
2. Woźny przy wwiązaniu umownym	221
3. Woźny przy wwiązaniu <i>ex officio</i>	226
4. Czynności woźnego przy wwiązaniu	230
Rozdział 8. WOŹNY PRZY WSTECZY	239
1. Rodzaje wsteczy	239
2. Podstawa źródłowa	240
3. Z czyjej inicjatywy sięgano po wstecz	241
4. Kto delegował woźnego. Laska	242
5. Kogo sąd wysyłał ze wsteczą	243
6. Adresat wsteczy	244
6.1. Sędzia lub podsędek	244
6.2. Podsędek i woźny	244
6.3. Woźny	245
6.4. Kilku adresatów i kilka pytań, czyli wstecz skumulowana	245
6.5. Adresat wsteczy niepodany	246
6.6. Kłopoty z woźnym-adresatem wsteczy	246
7. Wielokrotność wsteczy	249
8. Treść zapytania	249
9. Kto towarzyszył woźnemu przy wsteczy	250
10. Opłata za wstecz	250

11. Kara	251
12. Relacja ze wsteczy	252
Rozdział 9. WOŻNY PRZY NAGANIE I MOCJI SĘDZIEGO	254
Rozdział 10. WOŻNY PRZY NAGANIE PISARZA SĄDOWEGO	264
Rozdział 11. WOŻNY PRZY NAGANIE SZLACHECTWA	268
Rozdział 12. WOŻNY W SĄDZIE	272
1. Uwagi wstępne	272
2. Czynności niezwiązane z toczącą się rozprawą	273
3. Czynności związane z toczącą się rozprawą	277
3.1. Statuty małopolskie Kazimierza Wielkiego	277
3.2. Wożny odkłada termin	278
3.3. Wożny wzywa przed oblicze sądu	280
3.3.1. Obligatoryjność wezwania	280
3.3.2. Kto dawał woźnemu polecenie wezwania	280
3.3.2.1. Wożny wzywa z polecenia sądu	280
3.3.2.2. Wożny wzywa z inicjatywy powoda	280
3.3.3. Kogo wożny wzywał	281
3.3.3.1. Wzywianie powoda	281
3.3.3.2. Wzywianie pozwanego	282
3.3.3.3. Wzywianie świadków	282
3.3.4. Prawne podstawy wzywiania	282
3.3.5. Wielokrotne wzywianie	283
3.3.6. Miejsce wzywiania	284
3.3.7. Czas wzywiania	285
3.3.8. Czy tylko wożny wzywał	285
3.3.9. Skuteczność wzywiania	286
4. Wożny na rozprawie	287
4.1. Wożny odbiera broń	287
4.2. Relacja z wezwania na rozprawę	287
4.3. <i>Astitio termini</i>	288
4.4. Wożny w roli świadka	289
4.5. Przed woźnym w sądzie składa się oświadczenia	292
4.6. Za pośrednictwem woźnego sąd zwraca się do stron	293
4.7. Wyrok	293
4.7.1. Wożny wzywa strony, by wysłuchały wyroku	293
4.7.2. Wożny wzywa przegrywającego, by nie opuszczał sądu, póki nie zadośćuczyni	293
5. Ogłaszanie decyzji dotyczących funkcjonowania sądu	294

Czynności woźnego sądowego

5.1. Woźny ogłasza „leżenie” ksiąg	294
5.2. Woźny ogłasza limitację	294
5.2.1. Ze względu na późną porę	294
5.2.2. Do przybycia starosty (sąd grodzki)	295
5.2.3. Z „ważnych powodów”	295
5.2.4. Z powodu wojny	295
5.2.5. Z powodu bezkrólewia	295
5.2.6. Przyczyna nieodnotowana	295
5.2.7. Protest przeciwko limitacji	296
5.2.8. Woźny zapowiada roczki po limitacji	296
Rozdział 13. EGZEKUCJA WYROKU	297
Rozdział 14. WOŹNY PRZY ZAPOWIEDZI DÓBR	300
1. Rodzaje zapowiedzi	300
2. Udział sądu	301
3. Rola woźnego	302
4. Przedmiot zapowiedzi	303
5. Adresaci zapowiedzi	306
6. Miejsce zapowiedzi	307
7. Wielokrotność zapowiedzi	307
8. Sankcje	308
9. Funkcje społeczno-gospodarcze	309
10. Zasięg terytorialny	310
Rozdział 15. WOŹNY PRZY OGŁASZANIU NABYCIA NIERUCHOMOŚCI	311
Rozdział 16. WOŹNY PRZY ZAPOWIEDZIACH - OSTRZEŻENIACH, SPRZECIWACH	317
1. Domniemana obecność woźnego	317
2. Kto dawał woźnego	318
3. W czyim imieniu woźny zapowiada	319
4. Czy sąd polecał zapowiedzieć	320
5. Kto towarzyszył woźnemu	320
6. Adresat zapowiedzi	321
7. Miejsce zapowiedzi	322
8. Zapowiedzi konkurencyjne	323
9. Termin zgłaszania zapowiedzi	323

10. Przedmiot zapowiedzi	324
11. Forma zapowiedzi	330
12. Wpis zapowiedzi do ksiąg	330
13. Wykreślenie zapisu zapowiedzi	331
14. Sprzeciw wobec zapowiedzi	331
Rozdział 17. KWESTIE GRANICZNE	332
1. Rodzaje uczestnictwa woźnego	332
2. Wizja granic	333
3. Woźny w procesie granicznym	334
3.1. Uwagi wstępne	334
3.2. Kto dawał woźnego	336
3.3. Czynności woźnego w procesie granicznym	339
3.3.1. Kłopoty ze źródłami	339
3.3.2. Wzywianie na sąd graniczny	340
3.3.3. Woźny przy wytyczaniu granic	340
3.3.4. Zaprzysiężenie uczestników	344
3.3.5. Znakowanie granic	345
3.3.6. Stadium końcowe	349
4. Woźny przy ustalaniu granic w związku z podziałem majątku lub alienacją	350
4.1. Podział majątku	350
4.2. Woźny przy graniczeniu przeprowadzonym w związku z alienacją	352
5. Woźny „rozrusza” kopce graniczne	352
Rozdział 18. WOŹNY PRZY EGZEKUCJI OBOWIĄZKÓW WZGLĘDEM PAŃSTWA	354
Rozdział 19. OGŁOSZENIA PUBLICZNE	359
Rozdział 20. WOŹNY ZIEMSKI - WYSŁANNIK DO INNYCH SĄDÓW	363
1. Woźny wysyłany do sądu dominialnego	363
2. Woźny wysyłany do sądu miejskiego	366
3. Woźny wysyłany do sądu kościelnego	367
4. Woźny wysyłany do sądu Rektora Uniwersytetu Krakowskiego	368
Rozdział 21. SPORADYCZNIE NOTOWANE CZYNNOSCI URZĘDOWE WOŹNEGO	369

Czynności woźnego sądowego

1. Woźny przy ugodzie	369
2. Woźny przy zakładzie (wadium)	372
3. Woźny przy ustanawianiu pełnomocnika procesowego	377
4. Woźny w procedurze oczyszczenia się z zarzutu	380
5. Woźny przy odpowiedzi	381
6. Inne	383

Rozdział 22. CZYNNOŚCI WOŻNEGO PRZEDMIOTEM TRANSAKCJI	389
--	-----

Część II. WOŻNY W ŹRÓDŁACH JAKO OSOBA PRYWATNA	393
---	-----

1. Uwagi wstępne	395
2. Woźny stroną procesową	396
3. Woźny pełnomocnikiem stron procesowych	399
4. Inne, pozaprocessowe sytuacje	401

ZAKOŃCZENIE	403
--------------------------	-----

Uzupełnienie do bibliografii z Tomu I	408
---	-----